

NÁDECH A VÝDECH PRO ROVNOVÁHU ŽIVOTA

Milé dámy, vážení pánové,

v naší turbulentní době slyšíme ze všech stran, že jednotlivci, organizace i společnost, velmi často hovoří o tvorbě či hledání hodnot potřebných pro vlastní smysluplnou existenci, nikoli jen pro produkci čehokoli. O tom svědčí také tato konference. To je dobré znamení, máme-li na mysli vedle produkce všeho možného i hodnoty spirituální, životní, bez kterých jsou jakékoli lidské i společenské aktivity ohroženy.

Současně procházíme určitou ztrátou paměti o těchto hodnotách. Etické hodnoty se nedají vyrobit, objednat a rychle dodat, aby zde byly pohotově po ruce. Objevují se jen postupně se svým jádrem duchovním a filosofickým. To platí od počátku lidských dějin. Jsou nenahraditelné při růstu a profilování lidské osobnosti, v těsné souvislosti s jejich životadárným jádrem. Jsou prostředkem k růstu jedince i společnosti jako celku. Dnes je důležité je opět objevit a hledat. I ty nejsofistikovanější vynálezy vědy, techniky, elektroniky či ekonomiky jsou nakonec jen pomocnými instrumenty pro všechny oblasti lidské činnosti.

Etické hodnoty, tolik potřebné pro skutečnou podobu života jednotlivce i společnosti, jeví se, že jsou v dnešní době buď zapomenuty, odloženy nebo poztráceny. Nastala chvíle a potřeba je hledat. A tak v onom „nádechu a výdechu pro rovnováhu života“ jde především o hledání. Hledání je důležitá disciplína lidského jednání. Patří k těm základním.

Geniální řecký filosof a matematik ARCHIMEDES dlouho hledal, než mohl zvolat své výmluvné HEUREKA, tj. našel jsem, poznal jsem, přijal jsem, chápu, rozumím. To vše jen proto, abych mohl podle toho jednat. To je princip každé etické normy, která vede k rovnováze života. To je zásada každé činnosti člověka v dávném a jednoduchém světě starověku i v dnešní sofistikované době.

Je to obrovský časový předěl od ARCHIMEDA k naší době, v níž jsme jen v posledním století tolik věcí našli, objevili a objevené aplikovali. Posouvají celou lidskou společnost vospělostí elektroniky, genetiky, kybernetiky, ekonomiky a dalších oborů na novou úroveň, jak jsme se to naučili vyjadřovat. Avšak jen sporadicky se to děje na rovině lidství. Tu je jen rostoucí deficit.

Je zcela na místě, abychom v našem světě, prostoupeném globálními proudy, jehož mechanismy začínají drhnout, začali opravovat. Začali hledat závadu - a zjišťujeme, že kořeny etiky a hodnot, které dávají mízu košatému stromu lidské společnosti, jsou zavaleny vrstvami moderní hlušiny, kterou ke skutečnému, autentickému životu ani nepotřebujeme, a ona se tváří, že je tzv. „in“.

Omluvte, prosím, tento nadsázkový obraz, když chci povědět jen několik myšlenek na závěr dnešního jednání. Jde v podstatě o „nádech a výdech právě pro rovnováhu života“.

Naše euroatlantická civilizace vděčí svému rozvoji třem pilířům v oblasti pochopení lidských zdrojů, o jejichž problematiku se zajímá tato konference. Jsou to judaismus, antická kultura s filosofií a římským právem, a křesťanství. Na nich naše civilizace vyrostla, o ně se opírá, má-li přetrvát i v budoucnosti.

Současný člověk našeho euroatlantického myšlenkového a životního prostoru ví jen docela málo o svých vlastních kořenech. Zde je ta první chyba. Dostatečně neukotven, svým způsobem vykořeněn, se stává hříčkou globalizačních průvanů nejen filosofických,

náboženských, etnických, rasových, ale také hříčkou kaskadérských triků finančních a ekonomických. Politické kotrmelce všude po světě i u nás ponechejme stranou. A při tom se domnívá, že je člověkem svobodným, protože žije v éře takřka neomezených možností. Bez ukotvení v základech, které mu pomohly k současným úspěchům, zapomíná, že se postupně stává spíše produktem a hříčkou proudů, které ho obklopují, pokud se nepokusí o růst etického profilu vlastní osobnosti a následnou kultivaci společnosti jako celku. Proto potřebuje onen nádech a výdech pro rovnováhu života a jeho nejrozmanitějších aktivit.

Absence spirituálních hodnot v takovém prostředí jedince nejprve deformuje, pak láme křehké mezilidské vztahy, a nakonec rozkládá i blahobytnou společnost. Neustálé skloňování tématu současné – a dnes už ovšem vleklé – ekonomické a finanční krize, je jen náhradním výrazem pro hlubší krizi mravní a etickou.

Zásadní změny, které se udály po rozpadu bipolárního světa v roce 1989, otevřely Evropě nové šance, ale také určité obavy.

Šance spočívají v propojenosti otevřeného celého světa. Obavy spočívají v rychlém pohybu kultur a civilizací v tomto otevřeném prostoru. Proto Evropa dnes obtížně hledá svoji tvář i ducha – a přitom se dívá dvěma směry: euroatlantickým a také euroasijským. V tomto rozkročení se vyvíjela po celá staletí a nejspíše tomu nemůže být jinak ani v budoucnosti, má-li Evropou zůstat a nestát se jen jejím torzem, případně hříčkou nebo dokonce jen služkou bezskrupulózních velmocí.

Jsem přesvědčen, že nad námi se zvedá varovný i nadějný IMPERATIV naší doby, a to bez ohledu na všechny rozdíly mezi námi. Ten zní: zastavit devastaci lidství i devastaci přírody, toho nejpotřebnějšího prostředí a prostoru pro život lidstva. To je neodvolatelný mandát i pro ideové, politické a ekonomické oponenty, má-li mít ještě v tomto novém století šanci nejen spořádaná a funkční demokratická společnost, ale bezpochyby i lidstvo jako celek.

Je naléhavá potřeba restituovat etické vztahy na všech rovinách: muž – žena v manželství, rodiče - děti, mladí - staří, vzdělání - prostí, zaměstnavatelé – zaměstnanci, aby tyto etické hodnoty také posloužily jako prostředek růstu jednotlivce, organizace, a nakonec i celé společnosti. Nechce se věřit, že se za několik desetiletí mohlo vytratit z života společnosti něco, co s lidstvem žije a provází je v každé generaci po celá staletí.

Etické normy se mohou lišit podle kultur a civilizací i filosofických systémů. Byly tu přece kultury a civilizace: babylonská, egyptská, indická, čínská, antické Řecko, antický Řím, Judaismus, Křesťanství, Islám.

V běhu našich evropských dějin poznamenaly etické souřadnice naší euroatlantické kultury a civilizace také mnohé novější proudy. Např. renesance, reformace, osvícenství, filosofické systémy jako pragmatismus, marxismus, existencialismus, liberalismus, neoliberalismus nebo také současná roztržštěná postmoderna.

Etika provází lidstvo po tisíciletí. Její kořeny vidím v pěti základních proudech v lidských dějinách.

INDIE – PANČAŠILA (nelhat, nekrást, nezabíjet, přirozeně užívat sex, nebrat omamné látky)

ČÍNA – KOFUCIUS se dvěma zásadami (povinnost a ušlechtilost)

IZRAEL – DEKALOG

ANTIKA – CTNOST: dobro, láska, pravda, svědomí, spravedlnost, krása.

(Ctnost od slova ARÉTÉ, tj to nejlepší čeho je člověk schopen)

KŘESŤANSTVÍ – s dvojpříkázáním lásky: k Bohu a k člověku.

Společným jmenovatelem u všech těchto kodexů je lidství a jeho smysluplná projekce ve vymezeném čase mezi kolébkou a hrobem. Každý jedinec je jedinečný originál pro své bližní a má svoji nezastupitelnou hodnotu.

Prostý závěr našeho společného uvažování o lidských hodnotách nám připomíná, že náš vědecký a technický svět novověku je výsledkem velice smělého a úctyhodného pokusu, který je, žel, poznáním, věděním, dovedností, bez etiky, jejíž esencí je láska.

Dnešní lidstvo potřebuje nejen zdravý a nezkorumpovaný mechanismus ekonomiky, politiky, práva, kultury. Potřebujeme vytvářet společnost, která by vnitřně tíhla a směřovala ke hledání, nalezení a uplatnění etických hodnot života. Bohatství a jádro života člověka nespočívá ve vlastnění věcí, lidí, pozic, vlivů, ale v odpovědném vztahu ke všemu kolem nás. Etický kodex, je-li tu dnes ještě nějaký – člověka chrání, vysvobozuje a osvobozuje, očisťuje pro odpovědnost i radost obyčejného života ve všech jeho fázích a proměnách. To je onen potřebný „nádech a výdech pro rovnováhu života“.

Dnes je znovu nutné „pečovat o duši“ (antičtí filosofové, Jan Patočka). Nedat se uhranout adoraným a nebezpečným trendem „růstu růstu“. Vydá-li se lidstvo jen tímto směrem, pak se potvrdí obava Milana Kundery z jeho románu, kterou vyjádřil slovy, že vstoupí do našeho života „...neunesitelná tíha naší lidské lehkovážnosti a hazardérství“.

Objevuje se dnes opět staré a nebezpečné místo - soutěska, kterou se všem nezdařilo proplout. Je to moderní soutěska mezi SCYLOU a CHARYBDOU v duchu antické pověsti. Pro nás nese název: MÍT nebo BÝT, vlastnit nebo existovat. Etický kodex života nám pomůže držet loď života jedince, společnosti či lidstva mimo nebezpečí takového ztroskotání.

Nuže, kde začít s obnovou našeho lidství, našich vztahů pro rovnováhu života? Pravda, dobře víme, že euroatlantická civilizace, s křesťanskými prvky a důrazy, nese na sobě řadu šrámů a etických selhání v našich dějinách, dokonce i krachů. Avšak na vině nejsou její etické pilíře, na kterých stojí, nýbrž člověk, který tyto opory ve svém životě a jednání opouští.

A tak se přímo nabízí, abych tímto zamyšlením pozval nás všechny, alespoň obrazně, k potřebné opouštěné studánce, ze které je možné nabrat občerstvení, či k ohni, u něhož je možné zahřát naše vychladlá srdce i blokováno myšlení.

Řečeno srozumitelněji: pro dnešek i pro zítřek to znamená, že dějiny nekončí, jak věřím. Naopak v jejich dalším spirálovém rozvoji se s eticky profilovaným, vyspělým a odpovědným člověkem počítá. Totiž s takovým, který si váží pravé podoby svého lidství, které bez etických souřadnic svoji podobu a poslání ztrácí.

Téma vaší konference nás chce povzbudit k tomu, abychom čas svého života neprospali, neprospnili a nepronařikali. Spíše vždy znovu s nádechem a výdechem udrželi pravou rovnováhu života a všech lidských aktivit v něm.

ThDr. Josef Hromádka na Mezinárodní konferenci:

„JAK VÉST LIDI K VYŠŠÍ PRODUKTIVITĚ V ROVNOVÁZE“ (se smysluplnějším a šťastnějším životem).

Clarion Congress Hotel Ostrava, 11. - 12. října 2016